పదవ తరగతి

సాంఘిక శాస్త్రం సిలబస్

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		భాగం-I : వనరుల అభివృద్ధి, సమానత
1.	భారతదేశం : భౌగోళిక స్వరూపాలు	1.1 ఉనికి 1.2 భూగర్భ నేపథ్యం 1.3 ముఖ్యమైన భౌగోళిక స్వరూపాలు - హిమాలయాలు - గంగా-సింధూ నదీ మైదానం - ద్వీపకల్ప పీఠభూమి - తీరప్రాంత మైదానాలు - ఎడారి ప్రాంతం - దీవులు
2	అభివృద్ధి భావనలు	2.1 వివిధ వర్గాల ప్రజల ఆకాంక్షలు 2.2 ఆదాయం, ఇతర లక్ష్యాలు 2.3 వేరువేరు దేశాలను లేదా రాష్ట్రాలను ఎలాపోల్చుతాం? 2.4 ఆదాయం, ఇతర ప్రామాణికాలు 2.5 ప్రజా సదుపాయాలు 2.6 పురోగతిగా అభివృద్ధి
3.	ఉత్పత్తి, ఉపాధి	3.1 ఆర్థిక వ్యవస్థలోని రంగాలు 3.2 స్థూల జాతీయోత్పత్తి 3.3 స్థూల జాతీయోత్పత్తిని ఎలా అంచనా వేస్తాం? 3.4 రంగాల ప్రాముఖ్యతలో మార్పు - ఉత్పత్తి చేసిన వస్తువులు, సేవల విలువ - ఉపాధి 3.5 ఉపాధి - భారతదేశంలోని పని పరిస్థితులు 3.6 భారతదేశంలో వ్యవస్థీకృత, అవ్యవస్థీకృత రంగాలలో ఉపాధి 3.7 ఉపాధి అవకాశాలు, పరిస్థితులు మెరుగుపరచడం ఎలా?
4	భారతదేశ శీతోష్ణస్థితి	4.1 శీతోష్ణస్థితి, వాతావరణం 4.2 భారతదేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాల క్లైమోగ్రాఫ్‌లు 4.3 శీతోష్ణస్థితి, వాతావరణాలను ప్రభావితం చేసే అంశాలు - అక్షాంశం లేదా భూమధ్యరేఖ నుంచి దూరం - భూమికి, నీటికి గల సంబంధం - భౌగోళిక స్వరూపం - ఉపరితల గాలి ప్రసరణ

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		4.4 భారతదేశ కాలాలు – శీతాకాలం – వేసవి కాలం 4.5 ఋతుపవనాల ప్రవేశం 4.6 తిరోగమన ఋతుపవనాలు 4.7 భూగోళం వేడెక్కటం, శీతోష్ణస్థితిలో మార్పు 4.8 మానవజనిత కారణాల వల్ల భూగోళం వేడెక్కడం **(AGW),** శీతోష్ణస్థితిలో మార్పులు 4.9 భారతదేశంపై శీతోష్ణస్థితి మార్పుల ప్రభావం
5	భారతదేశ నదులు, నీటి వనరులు	5.1 హిమాలయ నదులు – సింధూ నదీ వ్యవస్థ – గంగా నదీ వ్యవస్థ – బ్రహ్మపుత్ర నదీ వ్యవస్థ 5.2 ద్వీపకల్ప నదులు 5.3 నీటి వినియోగం – అంతర్గత ప్రవాహాలు – బాహ్య ప్రవాహాల 5.4 తుంగభద్ర నదీ ప్రాంతంలో నీటి వినియోగయ 5.5 నీటి హేతుబద్ధ, సమ వినియోగం – ఒక ఉదాహరణ 5.6 ఉమ్మడి వనరుగా నీళ్లు
6.	ప్రజలు	6.1 భారతదేశ జనగణన – సర్వే నిర్వహణ 6.2 జనగణన ఏమి చెబుతుంది? – వయస్సుల వివరణ – లింగ నిష్పత్తి – అక్షరాస్యతా శాతాలు – శ్రామిక జనాభా – జనాభా మార్పు – జన సాంద్రత
7	ప్రజలు – నివాసప్రాంతాలు	7.1 నివాసప్రాంతం అంటే ఏమిటి? 7.2 నివాస ప్రాంతాలు ఎలా ఏర్పడ్డాయి? 7.3 వ్యవసాయ వృద్ధి, పట్టణాల ఆవిర్భావం

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		7.4 నివాస ప్రాంతాలు ఎందుకు మారతాయి? 7.5 ఎటువంటి ప్రదేశాలు నివాస ప్రాంతాలుగా మారాయి? 7.6 నివాస ప్రాంతాలను ఎలా వ్యవస్థీకరిస్తారు? 7.7 భారతదేశంలో పట్టణీకరణ 7.8 భారతదేశ నివాస ప్రాంతాల స్థాయిలు 7.9 విమానాశ్రయ నగరాలు (ఏరోట్రొపొలిస్) – జెట్‌యుగపు నగరాలు 7.10 పట్టణీకరణ సమస్యలు
8	ప్రజలు – వలసలు	8.1 రామయ్య – హైదరాబాదుకి వలస వచ్చిన ఒక టీచరు 8.2 వలస తీరులను వర్గీకరించడం, కొలవడం 8.3 గ్రామీణ ప్రాంతాల నుంచి పట్టణాలకు వలస 8.4 కాలానుగుణ, తాత్కాలిక వలస 8.5 ప్రజలు వలస వెళ్లినప్పుడు ఏమవుతుంది? 8.6 అంతర్జాతీయ వలసలు
9	రాంపురం : గ్రామ ఆర్థిక వ్యవస్థ	9.1 రాంపురం గ్రామ కథ 9.2 రాంపురంలో వ్యవసాయం 9.3 భూమి, ఇతర సహజ వనరుల 9.4 రాంపురంలో భూ పంపిణీ 9.5 ఉత్పత్తి నిర్వహణ 9.6 వ్యవసాయానికి అవసరమైన శ్రమ 9.7 పెట్టుబడి : భౌతిక పెట్టుబడి, నిర్వహణ పెట్టుబడిని ఏర్పాటు చేసుకోవటం 9.8 రైతుకు మిగులు, లేదా నష్టం 9.9 రాంపురంలో వ్యవసాయేతర పనులు – పాడి పరిశ్రమ – రెండవ సాధారణ కార్యకలాపం – రాంపురంలో చిన్నతరహా వస్తువుల తయారీ – రాంపురంలోని దుకాణదారులు – రవాణా; వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న రంగం
10	ప్రపంచీకరణ	10.1 పరిచయం 10.2 పలు దేశాలలో ఉత్పత్తి 10.3 దేశాల మధ్య ఉత్పత్తిని అనుసంధానం చేయటం

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		10.4 విదేశీ వాణిజ్యం, మార్కెట్ల అనుసంధానం 10.5 బహుళజాతి కంపెనీలు, ప్రపంచీకరణల 10.6 ప్రపంచీకరణకు దోహదం చేసిన అంశాల – సాంకేతిక పరిజ్ఞానం – విదేశీ వాణిజ్యం, విదేశీ పెట్టుబడుల విధానాల సరళీకరణ 10.7 ప్రపంచ పరిపాలన సంస్థల – ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థ **(WTO)** 10.8 భారతదేశంపై ప్రపంచీకరణ ప్రభావం 10.9 చిన్న ఉత్పత్తిదారులు : పోటీ పడండి, లేదా అంతరించిపోండి 10.10 న్యాయమైన ప్రపంచీకరణ కోసం పోరాటం 10.11 ఇతర అంశాలు
11	ఆహార భద్రత	11.1 దేశానికి ఆహార భద్రత – ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తిని పెంచటం – ఆహారధాన్యాల లభ్యత – ఇతర ఆహార పదార్థాల లభ్యత 11.2 ఆహార అందుబాటు 11.3 ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ 11.4 పోషకాహార స్థాయి 11.5 జాతీయ పోషకాహార సంస్థ (NIN) సర్వే
12	సమానత – సుస్థిర అభివృద్ధి	12.1 అభివృద్ధిని మరొకసారి చూద్దాం... 12.2. పర్యావరణం, అభివృద్ధి 12.3 పర్యావరణంపై ప్రజల హక్కులు 12.4 సమానతతో కూడిన సుస్థిర అభివృద్ధి
	భాగం–II : సమకాలీన ప్రపంచం, భారతదేశం	
13	ప్రపంచ యుద్ధాల మధ్య ప్రపంచం 1900–1950 : భాగం–I	13.1 ప్రపంచ యుద్ధాలు: కొన్ని ప్రతికూలమైన వాస్తవాలు – మరణాలు, విధ్వంసం – అధికార కేంద్రాలు 13.2 రెండు ప్రపంచ యుద్ధాలకు కారణాలు – పోలికలు, తేడాలు – దురహంకారపూరిత జాతీయతావాదం – సామ్రాజ్యవాదం

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		- రహస్య ఒప్పందాలు - సైనికవాదం 13.3 రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానికి దోహదం చేసిన ప్రత్యేక అంశాలు - వర్సయిల్స్ ఒప్పందం - నానాజాతి సమితి - ప్రతీకార పెత్తందారీతనం: జర్మనీ సవాలు - సామ్యవాదం, రష్యాపట్ల భయాలు 13.4 ప్రపంచ యుద్ధాల పరిణామాలు - అసంఖ్యాక ప్రాణ నష్టం - ప్రజాస్వామ్య సూత్రాల పునరుద్ఘాటన - అధికార సమతౌల్యంలో మార్పు - కొత్త అంతర్జాతీయ సంస్థలు - మహిళలకు ఓటు హక్కు
14.	ప్రపంచ యుద్ధాల మధ్య ప్రపంచం 1900-1950 : భాగం-II	14.1 రష్యాలో సోషలిస్టు విప్లవం - అధికారంలోకి స్టాలిన్ 14.2 తీవ్ర మాంద్యం 14.3 జర్మనీలో నాసీజం ప్రాబల్యం 14.4 ఓటమి, అంతం
15	వలస పాలిత ప్రాంతాలలో జాతి విముక్తి ఉద్యమాలు	15.1 చైనా: రెండు భిన్న దశలు - గణతంత్రం ఏర్పాటు - చైనా కమ్యూనిస్టు పార్టీ ఆవిర్భావం - నూతన ప్రజాస్వామ్యం ఏర్పాటు : 1949-1954 - భూ సంస్కరణలు 15.2 వియత్నాం : ఇద్దరు వలస పాలకులకు వ్యతిరేకం - వలసపాలన అనుభవం - ఎగుమతులు, భూస్వామ్యవాదం, రైతాంగం - "నాగరికులుగా చేసే బాధ్యత" - వియత్నాం జాతీయతావాద ఆవిర్భావం - వియత్నాంలో నూతన గణతంత్ర వ్యవస్థ - యుద్ధంలోకి దిగిన అమెరికా

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		15.3 నైజీరియా : వలస పాలకులకు వ్యతిరేకంగా ఏకం కావటం - బ్రిటిష్ వలసపాలన, ఒక జాతి ఏర్పాటు - స్వాతంత్ర్యం, బలహీన ప్రజాస్వామ్యం - చమురు, పర్యావరణం, రాజకీయాలు
16	భారతదేశ జాతీయోద్యమం- దేశ విభజన, స్వాతంత్ర్యం : 1939-1947	16.1 ప్రపంచ యుద్ధానికి భారతీయులు మద్దతు తెలపాలా? 1939-42 16.2 దేశ ప్రజలకు ఎవరు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు? ముస్లిం లీగు హిందూ మహాసభ, ఆర్ఎస్ఎస్ 16.3 'పాకిస్తాన్' తీర్మానం 16.4 బ్రిటిష్‌వాళ్లు భారతదేశం వదిలి వెళ్లేలా ఎవరు చేస్తారు? - ప్రజల తిరుగుబాటు - 1946-48 16.5 ముస్లిం లీగు, కాంగ్రెస్ - అధికారం బదిలీకి సంప్రదింపులు - దేశ విభజన - ప్రత్యామ్నాయ మార్గాలు 16.6 దేశ విభజన - వలసలు - గాంధీజీ పై ఘాతుకం 16.7 సంస్థానాల విలీనం
17.	స్వతంత్ర భారత రాజ్యాంగ నిర్మాణం	17.1 భారత రాజ్యాంగ పునః సందర్శన - నేపాల్ నేపథ్యం 17.2 చర్చలను చదవటం - భారతదేశ రాజ్యాంగ నిర్మాణం 17.3 రాజ్యాంగ సభ చర్చలను చదవటం - పార్లమెంటరీ వ్యవస్థ - సమాఖ్య వ్యవస్థ 17.4 రాజ్యాంగ సభలోని చర్చలలో విమర్శలకు ఉదాహరణలు 17.5 ప్రాథమిక హక్కులపై చర్చలకు ఉదాహరణలు 17.6 రాజ్యాంగం-సామాజిక నిర్మాణం 17.7 ప్రస్తుత రాజ్యాంగం
18.	స్వతంత్ర భారతదేశం (మొదటి ముప్పైసంవత్సరాలు- 1947-1977)	18.1 మొదటి సార్వత్రిక ఎన్నికలు 18.2 రాజకీయ వ్యవస్థలో ఏకపార్టీ ఆధిపత్యం 18.3 రాష్ట్రాల పునఃవ్యవస్థీకరణ

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		- రాష్ట్రాల పునఃవ్యవస్థీకరణ చట్టం, 1956 18.4 సామాజిక, ఆర్థిక మార్పు 18.5 విదేశీ విధానం, యుద్ధాలు 18.6 నెహ్రూ తరువాత 18.7 హిందీ వ్యతిరేక ఉద్యమం 18.8 హరిత విప్లవం 18.9 ప్రాంతీయ పార్టీలు, ప్రాంతీయ ఉద్యమాల ప్రాబల్యం 18.10 బంగ్లాదేశ్ యుద్ధం 18.11 వామపక్ష పంథావైపు మలుపు 18.12 అత్యవసర పరిస్థితి
19.	రాజకీయ ధోరణుల ఆవిర్భావం : 1977-2000	19.1 అత్యవసర పరిస్థితి తరువాత తిరిగి ప్రజాస్వామ్యం 19.2 1977 ఎన్నికలు, అత్యవసర పరిస్థితికి ముగింపు 19.3 ప్రాంతీయ ఆకాంక్షల ఆవిర్భావం 19.4 ఆంధ్రప్రదేశ్ 19.5 అసోం (అస్సాం) ఉద్యమం 19.6 పంజాబ్ ఆందోళన 19.7 రాజీవ్‌గాంధీ కాలంలో కొత్త చర్యలు 19.8 మతతత్వం, ఉన్నత స్థానాలలో అవినీతి పెరుగుదల 19.9 సంకీర్ణ రాజకీయాల శకం 19.10 పశ్చిమ బెంగాల్‌లో 'వామ పక్ష ప్రభుత్వం' 19.11 20వ శతాబ్దపు చివరి దశకంలోని సమస్యలు - రాజ్యాంగ సౌకర్యాల విస్తరణ - రాజకీయాలు, మత వినియోగం - సరళీకృత ఆర్థిక విధానం
20	ప్రపంచ యుద్ధాల తరువాత ప్రపంచం, భారతదేశం	20.1 రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం తరువాత 20.2 ఐక్యరాజ్య సమితి 20.3 రెండు శిబిరాలు, ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం (1945-1991) - పరోక్ష యుద్ధాలు - సైనిక ఒప్పందాలు

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		– ఆయుధ, అంతరిక్ష పోటీ – యుద్ధం అంచున 20.4 అలీనోద్యమం 20.5 పశ్చిమ ఆసియా ఘర్షణలు 20.6 గల్ఫ్ (మధ్యప్రాచ్య) ప్రాంతంలో పెరిగిన జాతీయతావాద భావం 20.7 శాంతి ఉద్యమాలు, యుఎస్ఎస్ఆర్ పతనం, ప్రచ్ఛన్న యుద్ధం అంతం 20.8 భారతదేశం, దాని పొరుగు దేశాలు 20.9 చైనాతో భారతదేశం సంబంధాలు 20.10 పాకిస్తాన్‌తో భారతదేశ సంబంధాలు 20.11 బంగ్లాదేశ్‌తో భారతదేశ సంబంధాలు 20.12 శ్రీలంకతో భారతదేశ సంబంధాలు
21	సమకాలీన సామాజిక ఉద్యమాలు	21.1 1960లలోని పౌరహక్కులు, ఇతర ఉద్యమాలు 21.2 యుఎస్ఎస్ఆర్‌లో మానవ హక్కుల ఉద్యమం 21.3 అణు వ్యతిరేక, యుద్ధవ్యతిరేక ఉద్యమాలు 21.4 ప్రపంచీకరణ, నిర్వాసితులైన ప్రజలు, పర్యావరణ ఉద్యమాలు – యూరపులో గ్రీన్‌పీస్ ఉద్యమం 21.5 భోపాల్ గ్యాస్ దుర్ఘటన, సంబంధిత ఉద్యమాలు 21.6 పర్యావరణ ఉద్యమాలు 21.7 నర్మదా నదిపై ఆనకట్టలకు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమాలు 21.8 సామాజిక న్యాయం, మానవ హక్కుల కోసం మహిళల ఉద్యమం 21.9 మానవ హక్కులపై సామాజిక సమీకరణ – చారిత్రిక నేపథ్యం – మైరా పైబీ ఉద్యమం 21.10 సామాజిక ఉద్యమాలన్నింటిలోని సారూప్య అంశాలు
	22 పౌరులు, ప్రభుత్వాలు	**భాగం – I : సమాచార హక్కు చట్టం** 22.1 సమాచారం అంటే ఏమిటి? 22.2 ఎవరు బాధ్యులు

క్ర.సం	అధ్యాయం పేరు	కీలక భావనలు
		22.3 సమాచారం వెల్లడి చెయ్యటానికి మినహాయింపులు 22.4 సమాచార హక్కు, ప్రజలు **భాగం - II : న్యాయ సేవా ప్రాధికార సంస్థ** 22.5 న్యాయ సేవా ప్రాధికార సంస్థ ఉద్దేశాలు 22.6 న్యాయ సేవల ఏర్పాట 22.7 న్యాయ సేవల ప్రాధికార సంస్థల విధులు 22.8 న్యాయ సేవల ప్రాధికార సంస్థ ద్వారా ఎటువంటి న్యాయ సహాయ సదుపాయాలు అందుతాయి? 22.9 న్యాయ సేవల సంస్థ ద్వారా ఎవరు ప్రయోజనం పొందవచ్చు? 22.10 ఎవరికి ఎలా దరఖాస్తు చెయ్యాలి? 22.11 లోక్ అదాలత్ వల్ల ప్రయోజనాలు, వివాదాల పరిష్కారం

***